

Матеріали XIII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю
“АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЯКОСТІ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ”

УДК 378.147

DOI

**НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ СПРЯМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА
КОНТРОЛЮ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
У НМУ ІМЕНІ О. О. БОГОМОЛЬЦЯ**

**К. М. Амосова, О. В. Стеченко, І. В. Васильєва, К. С. Ковалішин,
М. В. Захарченко**

Національний медичний університет імені О. О. Богомольця

**SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL GUIDANCE OF ORGANIZATION
AND CONTROL OVER STUDENTS' SELF LEARNING
IN BOHOMOLETS NATIONAL MEDICAL UNIVERSITY**

**K. M. Amosova, O. V. Stechenko, I. V. Vasylyeva, K. S. Kovalishyn,
M. V. Zakharchenko**

Bohomolets National Medical University

У статті висвітлено результати аналізу якості організації самостійної роботи студентів та її методичного забезпечення з клінічних дисциплін на медичних факультетах Національного медичного університету імені О. О. Богомольця як важливого компонента у системі ефективного управління підготовкою фахівців. Описано основні аспекти функціонування внутрішньовузівської системи управління якістю освіти у визначенні та реалізації науково обґрунтованих підходів до удосконалення організації самостійної роботи студентів.

The article analyzes the quality level of organisation and methodological basis of self learning, namely, among students of clinical disciplines at the Medical Faculty of Bohomolets National Medical University as an essential component of effective training of specialists. It covers the basic aspects of University internal management system that deals with quality of education as regards the implementation of scientifically grounded approaches to improve the organization of self learning among students.

Вступ. Підвищення якості освіти та подальший розвиток системи управління якістю є важливим чинником трансформації сучасного медичного (фармацевтичного) навчального закладу (ВМ(Ф)НЗ) та, як наслідок у віддаленій перспективі, всієї галузі охорони здоров'я. Основним завданням такого підвищення якості є підготовка фахівців, спроможних успішно конкурувати на вітчизняному та європейському ринку послуг і спроможних віднайти можливості успішної реалізації в умовах модернізації медичної галузі України.

Саме тому провідним фактором, який впливає на перспективу розвитку вищої медичної (фармацевтичної) освіти в Україні, є удосконалення якості підготовки лікарів та провізорів на додипломному рівні, враховуючи умови зростаючої конкуренції на ринку освітніх послуг [1].

Інтегрування до європейського науково-освітнього простору вимагає від ВМ(Ф)НЗ удоскона-

лення якості навчальних програм та навчальних планів підготовки фахівців у комплексі з іншими заходами по удосконаленню матеріально-технічної та кадрової складової сучасного навчального закладу. З введенням у дію з 2015/2016 н. р. скорегованих навчальних планів підготовки фахівців галузей знань “Медицина” та “Фармація” МОЗ України, в яких значною мірою скорочено обсяги аудиторного навантаження з навчальних дисциплін, назріла необхідність у перегляді існуючої системи методичного забезпечення та організації самостійної роботи студентів з урахуванням її інтегрованості у процес навчання, визначенні механізмів її формування та впливу на активізацію навчальної діяльності. Тому роль самостійної роботи студентів (СРС) в організації навчального процесу як важливої складової процесу вищої медичної освіти значно зростає [2].

Основна частина. Відповідно до затверджених у 2015 р. МОЗ України навчальних планів підготовки спеціалістів галузей знань “Медицина” та

© К. М. Амосова, О. В. Стеченко, І. В. Васильєва та ін.

“Фармація” відбулось докорінне переорієнтування навчального навантаження з дисциплін у бік скорочення аудиторного навантаження та зростання годин самостійної роботи студентів.

Зокрема, в робочих навчальних планах Національного медичного університету на 2015/2016 н. р. відбулись значні зміни щодо аудиторного наванта-

ження та обсягів самостійної роботи студентів, що зменшило середньотижневе аудиторне навантаження при збереженні загальної кількості обсягів відповідно до вимог Директиви Європейського Союзу щодо визнання професійних кваліфікацій від 2005 р. (№ 2005/36/ЄС) (табл. 1).

Таблиця 1. Загальне, аудиторне навантаження та обсяг самостійної роботи студентів при підготовці фахівців за спеціальністю “Лікувальна справа”

Робочий навчальний план НМУ імені О. О. Богомольця	2014/2015 н. р.	2015/2016 н. р.
Всього кредитів	382,7	360 (без фізичного виховання)
Всього годин за 6 років	11 480	10 800
З них аудиторних, години	7190	5500
З них годин самостійної роботи студентів (СРС)	4290	5300
Відсоток аудиторних годин	62,6 %	50,9 %
Відсоток годин СРС	37,4 %	49,1 %
Середньотижневе навантаження всього	45,0	45,0
Середньотижневе аудиторне навантаження на студента, години	30,0	22,9
Середньотижневий обсяг самостійної роботи студентів, години	15,0	22,1

Зважаючи на вимогу ЄКТС щодо обсягів аудиторного навантаження студентів на рівні 50 % від загальної кількості годин з навчальних дисциплін, у скорегованих навчальних планах підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня “Спеціаліст” у ВМ(Ф)НЗ України 2015 р. та в робочих навчальних планах університету на 2015/2016 н. р. цей показник є врегульованим [3], як бачимо з таблиці 1, для спеціальності “Лікувальна справа”.

Тож в НМУ у 2015/2016 н. р. активно вирішувалась проблема методичного поглиблення, творчої і наукової трансформації підходів до організації самостійної роботи студентів з кожної навчальної дисципліни. Після детального обговорення Вченою радою НМУ імені О. О. Богомольця було затверджено алгоритм створення методичних вказівок із самостійної роботи студентів. Він містив:

- тему СРС;
- обґрунтування теми (актуальність її вивчення);
- навчально-виховні цілі;
- перелік понять та навичок базового рівня, необхідний для опанування теми СРС;
- перелік та визначення основних термінів та понять теми;

- перелік теоретичних питань теми;
- короткий зміст навчального матеріалу (або посилення на джерела, де його викладено);
- завдання для контролю СРС;
- перелік основних та додаткових літературних джерел.

Згідно з вимогами впровадженої в університеті системи управління якістю, сертифікованої відповідно до міжнародних стандартів якості ISO 9001:2008 у 2015 р., було забезпечено на всіх кафедрах:

- розробку оновлених методичних рекомендацій для СРС з навчальних дисциплін;
- їх обговорення в експертному середовищі – на кафедрах та циклових методичних комісіях з подальшим затвердженням;
- впровадження затверджених методичних рекомендацій із СРС у навчальний процес;
- контроль виконання СРС та її оцінювання під час практичних занять та підсумкового контролю з дисципліни.

Саме такі заходи дозволяють забезпечити повноцінне інтегрування самостійної роботи студентів як важливого елемента цілісної системи підготовки фахівця галузі “Охорона здоров’я” у практику

роботи кафедр та університету в цілому, оскільки максимально сприяють формуванню загальних та спеціальних професійних компетентностей студентів.

Сектором моніторингу якості освіти навчально-методичного відділу спільно з навчально-науковим відділом студентського парламенту НМУ було досліджено рівень задоволеності студентів запропонованою формою організації самостійної роботи. З цією метою було розроблено та затверджено питання для анонімного опитування респондентів, зокрема, з використанням інтерактивного опитування в Google-forms було опитано 376 студентів 4 курсу медичних факультетів.

Було виявлено, що переважна більшість – 66,2 % опитаних були проінформовані викладачами кафедр щодо важливості виконання СРС та обов’язковості її оцінювання. Водночас значна частина – 33,8 % або не були проінформовані викладачем, або лише частково проінформовані стосовно цього питання, що відкриває подальші горизонти удосконалення роботи кафедр з організації самостійної роботи студентів у майбутньому.

Проводилось також вивчення питання щодо вдалого поєднання змісту та видів завдань у методичних вказівках до СРС кафедр, при відповіді студентів було використано традиційну шкалу (табл. 2).

Таблиця 2. Відповіді на питання “Наскільки вдалим, на Вашу думку, щодо змісту та видів завдань є методичні розробки кафедри для СРС?”

Оцінка	% відповідей
“5”	6,4
“4”	21,3
“3”	32,8
“2”	35,7
Важко відповісти	3,8

Як видно з таблиці 2, студенти здебільшого негативно оцінюють зміст та види завдань у методичних розробках кафедр 4 курсу для самостійної роботи, що вказує на вади їх мотивації. Але зазначимо, що вже загальновідомим є факт, що виключно прочитані лекції та проведені практичні заняття не вирішують головного освітнього завдання, що стоїть перед ВМ(Ф)НЗ, якщо студент не навчається здобувати знання самостійно, наполегливою працею. Проте здійсненню самостійної роботи студентів нерідко перешкоджають деякі психологічні проблеми, такі, як відсутність досвіду самостійної роботи, нерозвиненість вольової самореалізації,

вплив групових установок, незрозуміння проблеми стверджуватись у ролі фахівця та інші. Але ж невміння діяти самостійно, пасивність в освоєнні знань суперечать організації ринкової економіки, що розвивається переважно за рахунок підприємництва та відповідальності членів соціуму. Як вважають фахівці в галузі педагогіки, вміння самостійно працювати є однією з провідних якостей особистості [4]. Формування мотиваційних важелів для виконання самостійної роботи студентами при опануванні навчальних дисциплін може надалі удосконалюватись, і в цьому полягає одна з ролей кафедр.

Щодо часу, який студенти витрачають на самостійну роботу над питаннями методичних рекомендацій з СРС кафедр, також є певні закономірності. Так, 9,6 % студентів витрачають до 30 хвилин на СРС, 25,9 % – 1 годину, 33,9 % – до 2 годин та 22,7 % – більше 2 годин. Таким чином, переважає тривалість роботи над методичними вказівками із СРС кафедр 4 курсу медичних факультетів 2 та більше годин в день, що абсолютно корелює з кількістю годин з навчальних дисциплін клінічних дисциплін 4 курсу, які відводяться на самостійну роботу студентів. Враховуючи різну довжину циклів та дещо відмінне співвідношення годин аудиторної та самостійної роботи з різних навчальних дисциплін, середньотижневий обсяг годин самостійної роботи студентів на 4 курсі складає близько 22 годин, що відповідає в робочі дні майже 4,5 годинам, менша частина з яких спрямовується безпосередньо на виконання завдань, сформульованих відповідно до змісту навчання.

Були визначені основні джерела інформації, якими студенти університету користуються при виконанні завдань для СРС. У порядку пріоритетності такими джерелами є: інтернет-ресурси, кафедральні підручники з дисципліни, методичні матеріали кафедр, матеріали лекцій, проте більшість студентів вказує на комплексне використання різних джерел для підготовки та виконання завдань самостійної роботи.

Отже, результати вивчення думки студентів підтверджують обрану стратегію на удосконалення організації та методичного забезпечення самостійної роботи студентів, що має позитивним чином позначитись на розвитку особистісних якостей майбутніх лікарів, підвищенні рівня їх самосвідомості, збагаченні мотиваційної сфери, накопиченні знань та досвіду самостійної роботи. Подальший розви-

ток вміння організувати свій робочий час, уміння оптимально використовувати методи та засоби самовдосконалення для студентів є ефективним напрямом підвищення результативності навчання та підвищення в цілому якості освіти.

Висновки: 1. Перетворення самостійної роботи студентів з додаткового на структуроутворюючий елемент є об'єктивним фактором трансформації сучасної вищої медичної (фармацевтичної) освіти та лежить в основі траєкторії її розвитку.

2. Перед кафедрами постають проблемні питання удосконалення мотиваційних складових для забез-

печення якісного виконання студентами завдань та максимального покращення контенту самостійної роботи: позааудиторної, аудиторної та творчої.

3. Для забезпечення максимальної ефективності СРС має бути гармонійно врівноважено обсяг завдань СРС з кожної навчальної дисципліни.

4. Подальшого розвитку вимагає науково-методичне обґрунтування організації СРС, створення новітньої навчальної літератури та електронних ресурсів для її виконання і врахування результатів самостійної роботи студентів при оцінюванні з дисциплін.

Список літератури

1. Модернізація організації навчального процесу в університеті: сучасні принципи викладання на європейських засадах / Н. К. Гребень, Л. І. Остапюк, М. Р. Мруга, О. В. Стеченко // Реалізація Закону України “Про вищу освіту” у вищій медичній та фармацевтичній освіті України : тези доп. Всеукр. навч.-наук. конф. – Тернопіль : ТДМУ, 2015. – С. 87–88.

2. Мерецький В. М. Роль самостійної роботи студентів в організації навчального процесу / В. М. Мерецький // Медична освіта. – 2015. – № 3. – С. 113–115.

3. Стеченко О. В. Євроінтеграційні зміни у вищій медичній та фармацевтичній освіті: найближчі перспективи / О. В. Стеченко // Людинознавчі студії. Серія “Педагогіка”. – 2015. – № 1/33. – С. 202–211.

4. Буряк В. Самостійна робота як системоутворюючий елемент навчальної діяльності студентів / В. Буряк // Вища школа. – 2008. – № 5. – С. 10–24.

Отримано 05.04.16